



IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

№4



ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

2025



IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Elektron nashr. 1714 sahifa.

E'lon qilishga 2025-yil 7-aprelda ruxsat etildi.

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoiraz Azimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldix'o'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O'z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi



IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongirاتبay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilkhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher

08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
08.00.02 Makroiqtisodiyot
08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
08.00.06 Ekonometrika va statistika
08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
08.00.11 Marketing
08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
08.00.13 Menejment
08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 28-fevraldagi
333/5-sonli qarori bilan
ro'yxatdan o'tkazilgan.



MUNDARIJA

Цифровизация социально-трудовых отношений: вызовы и перспективы для работников	18
Абдумухтаров Анваржон Акрамжонович	
O'zbekistonda faoliyat ko'rsatayotgan soliq to'lovchi yuridik shaxslarning iqtisodiy faoliyatini rag'batlantirish masalalari.....	26
To'xtaboyev Nuriddin Isomiddin o'g'li	
Ecotourism in Protected Areas: A Literature Review.....	32
Ismoilova Maftuna Mamat qizi	
Iqtisodiyotning innovatsion rivojlanishi sharoitida xizmatlar sohasini rivojlantirishning hududiy xususiyatlari.....	38
Primova Shaxlo Jumayevna	
Statistik baholash va ekonometrik modellashtirish orqali biznes rivojlanish tendensiyalarini samaradorligini baholash.....	43
Xabibullayev Ibrohim, Saidova Marhabo Xabibullo qizi	
Tijorat banklarida xususiy kapital hisobi va auditini takomillashtirish	52
Qodirova Zilola Maxmud qizi	
Qo'shilgan qiymat solig'i ma'muriyatchiligining ilg'or xorij tajribasi.....	57
Erkayev Nodir Xudayberdiyevich	
O'zbekistonda yashil iqtisodiyotni joriy etish holati va asosiy yo'nalishlari.....	71
Madraximova Zulfiya Nurmatovna, Ishankulova Komila Kurbanovna, Ortiqboeva Aziza Xolmurza qizi, Omonkulova Ro'zigul Akmaljon qizi	
Challenges and opportunities in implementing green economy indicators in uzbekistan's industrial sector under the fourth industrial revolution.....	76
Shodmonov Ruslan Golib ugli, Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich	
Rivojlangan mamlakatlarga ishchi kuchi oqimi va O'zbekiston mehnat bozoridagi o'zgarishlar.....	89
Tilabova Kumush Farhod qizi	
Mamlakatda "yashil" iqtisodiyotni rivojlantirishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlarini takomillashtirish	95
Yuldashboyev Azizulloh Bunyodbek o'g'li, Matkarimov Inomjon Baxtiyorovich	
"Ta'lim muassasalarida moliyaviy resurslarni samarali rejalashtirish va boshqarish"	101
Bauyetdinov M.J., Medetbayeva D.T.	
Enhancing utilization and minimization of renewable energy systems in uzbekistan	105
Tojirova Hamida Umedovna	
Tijorat banklari daromadini oshirishda aholining savodxonligi va xulq atvorining roli	114
Shakhlo Davirova	
2020–2024-yillarda o'zbekistondagi iqtisodiy o'sish dinamikasi	120
Akbarov Nodir, Ibodullayev Navro'zbek	
O'zbekistonda xalqaro moliyaviy institutlarning yashil moliyalashtirish jarayonidagi roli va strategik yo'nalishlari	125
Gulmira Axmadjonova Xabibulla qizi	
Sug'urta tizimiga raqamli texnologiyalarning ta'siri	133
Uzaqova Kamola Bexzodovna, Yahyoyev Bahriddinxon Bahroil o'g'li	
Improving payment services practices in commercial banks: strategies for efficiency and security	138
Mamayusuf Abdusamatov	
Jahon moliya tizimi: asosiy tendensiyalar va rivojlanishning innovasion yo'nalishlari	143
Ataniyazov Jasurbek Xamidovich	
Повышение конкурентоспособности экологического туризма Узбекистана путём развития всесезонных горных туристических центров.....	150
Ахмедходжаев Равшан Темурович	
Xo'jalik yurituvchi subyektlar tashqi iqtisodiy faoliyatida valyuta operatsiyalarini takomillashtirish	157
Safarov Alisher Ibrohim o'g'li	



Oliy ta'lim tizimini miqdoriy va sifat ko'rsatkichlari asosida baholashning kompleks metodologiyasi.....	163
Hakimova Mushtariybonu Hamid qizi, Bozorova Muazzam Hamid qizi	
Ko'chmas mulkni boshqarish samaradorligini baholashning uslubiy yondashuvlari	167
Mirdjalilova Dildora Shuxratovna	
Xizmatlar sohasini rivojlantirishda kichik biznesning ahamiyati va uning innovatsion rivojlantirishdagi muhim xususiyatlari	173
Ulasova Oygul Baxtiyorovna	
Результаты долгосрочного прогнозирования и стратегического анализа эффективной организации современного управления жилищным фондом.....	178
Бердиева Дилфуза Ахатовна	
Improving long-term assets accounting and auditing	184
Gulboy Yusupov	
Davlat budjeti va xususiy sektor ishtirokida oliy ta'limni moliyalashtirishning optimal modeli.....	189
Bozorov Alisher Ro'zimurodovich	
Xufyona iqtisodiyotni qisqartirishda soliq islohotlari va raqamli texnologiyalar: O'zbekiston tajribasi va xalqaro yondashuvlar.....	193
Choriev Makhmayokub, Karimov Mamurbek, Xamrayev Olimjon, Urazov Mansur	
Bank aksiyalarining bozordagi narx dinamikasi va unga ta'sir etuvchi omillar	200
Nomozov Samandar Shuxrat o'g'li	
Sanoatda rivojlanish kafolati: moliyaviy boshqaruvni raqamli transformatsiya orqali avtomatlashtirish.....	206
To'qlijev Abdirauf Bahodir o'g'li	
Inson kapitalini rivojlantirishning jamiyat farovonligi, aholi daromadlariga ta'siri.....	214
Bozorova Saxobat Abdujapparovna	
Анализ конкурентной среды: методология, примеры и этапы процесса.....	219
Садикова Раъно Абдуллаевна	
Tijorat banklarida muammoli kreditlarning nazariy asoslari va ular bilan ishlash mexanizmining zaruriyati	225
Salixova G.J	
Iqtisodiyotda energiya xavfsizligiga erishishning xorij tajribasi.....	230
Samandarov Og'abek Alisher o'g'li	
Measuring methodologies of influence of the esg factors	235
Tolipova Feruza Alisherovna	
Совершенствование налогового администрирования в условиях экологически устойчивого развития.....	240
Омонов Отажон Журакулович	
Moliyaviy vositalar asosida erkin iqtisodiy zonalarni rivojlantirish strategiyasini takomillashtirish	249
Quziev Ravshan Ramazanovich	
Методологические аспекты внедрения управленческого учета в университетах Узбекистана.....	253
Каршиева Мохинур Олим кизи	
Budjet tashkilotlarida tovar-moddiy zaxiralar hisobini takomillashtirish (tibbiyot muassasalari misolida)	257
Tulyaganov Abdumalik Abdiraximovich	
Умные города как фактор экономического развития.....	261
Нозима Кахрамоновна Хакбердиева	
Перспективы зеленого фактора экономического роста в Республики Узбекистан.....	266
Исламова Насиба Улугбек кизи, Абдурашидов Отабек Улугбекович, Мамасалиева Мукаддас Ибадуллаевна	
Qurilish korxonalarida sifat menejmentini joriy qilish mexanizmlarini takomillashtirish	270
Ergashev O'tkir, Saidov Mash'al Samadovich	
Xorazm viloyatida eksportni rivojlantirish uchun potensial imkoniyatlar va ularni baholash.....	275
Fozil Xolmurotov	
Maishiy xizmatlar sohasini davlat tomonidan tartibga solishning nazariy jihatlarini.....	282
Quliyev Begimqul Melikovich	



O'zbekiston hududlarida chakana kreditlashning o'sishi.....	289
Eshqobulova Charos O'roq qizi	
Empowering uzbekistan's grain enterprises: innovative strategies for sustainable growth and operational efficiency.....	292
Kurbanova Dildora Abdurakhmanovna	
Kapital investitsiyalarga doir axborotlarni xususiy kapital to'g'risidagi hisobotda aks ettirish uslubiyatini takomillashtirish	298
Boronov Bobur Farxodovich, Muxammadiev Zarrux Umarovich	
To'qimachilik korxonalarining yashil iqtisodiyotga o'tishi va yengil sanoat korxonalarini muqobil energiyadan samarali foydalanish yo'llari	303
Xolbekova Feruzaxon Rasulovna, Jalolova Aziza Jalol qizi	
Research on the effects of interest rate, inflation rate and gross domestic product (GDP) on the level of foreign direct investment (FDI) inflows (evidence from Uzbekistan).....	307
Azimov Shakhzod	
Organik mahsulotlar eksportini rag'batlantirishda maqsadli bozorlarga yo'naltirilgan marketing strategiyalari.....	314
Xidirov Shohrux Bobir o'g'li	
Korxona iqtisodini barqarorligini ta'minlash masalalari.....	319
Abdullayev Maqsud Abdumaxmudovich	
Внедрение инновационных методов управления человеческих ресурсов в строительных компаниях.....	323
Джураева Гузаль Шавкатовна	
Sug'urta zararlarini baholashda sun'iy intellektni qo'llash istiqbollari	328
Shoraximova Zilola Nasirdjonovna	
O'zbekiston Respublikasi mahalliy budjet tizimini moliyalashtirish masalalari	332
Qo'ldoshev Diyor O'rol o'g'li	
Raqamli texnologiyalar asosida raqamli ekotizimlar va ularning biznes-jarayonlarga ta'sirini aniqlashga ilmiy qarashlar tahlili	336
Suvanova Dilnoza Dilmurod qizi	
Innovatsion salohiyatni oshirish asosida qurilish materiallari sanoati korxonalarining boshqaruv mexanizmlarini takomillashtirish	342
Xaydarova E'zoza Shukurullayevna	
Aholi turmush darajasini dinamik kontekstli normallashtirish va moslashuvchan vaznlar usuli orqali baholash	352
Xolto'rayev Islom Ilhomovich, Ollokulova Feruza Mansurovna	
O'zbekiston Respublikasida xufiyona iqtisodiyotini qisqartirish va mamlakat rivojlanishiga uning ta'siri.....	358
Baxtiyorov Sherali Muzaffarovich	
Qayta tiklanuvchi energiya manbalari qurilmalarini aholi tomonidan xarid qilish va kompensatsiya ajratish jarayonlarini raqamlashtirish hamda tizimlar integratsiyasi istiqbollari.....	362
Ochilov Abdujabbor Akramovich	
O'zbekistonda kambag'allikni qisqartirish va aholi farovonligini oshirishda chet el tajribasining afzalliklari.....	369
Raxmatullayeva Shaxnoza Xamidovna, Akbarova Iroda Samatovna	
Qurilishda loyiha boshqaruvi konsepsiyasining mazmuni	375
Pulatov Shaxron Axmedovich	
Loyiha budjeti va uning ijrosini ta'minlash masalalari.....	379
Murodova Mohigul Chori qizi, Xamidov Odil Davurovich	
Qishloq xo'jaligidagi chorvachilik tarmog'ining iqtisodiy faoliyatini o'rta muddatli statistik prognozlarini tuzish (Andijon viloyati misolida).....	390
Iskandarov Davlatbek Xursanbekovich, Urishev Baxtiyor Abdusamatovich, Muydinov Xusniddin Nuriddin o'g'li	
Innovatsion faoliyatning iqtisodiy samaradorligini baholash va rivojlantirish yo'llari.....	397
Qurbonov Tolmasjon Namoz o'g'li, Shodiyev Fazliddin Qalandar o'g'li, Holmirzayeva Gulruh Akbarovna	
Fond bozorida kompaniyaning investitsion jozibadorligini baholash uslubiyoti	403
Yulduz Usmanova	
Jahon bozoriga kirishda elektron bozorlarning ahamiyati	411
Hamroyeva Umda	



Comparative statistical analysis of foreign trade indicators of the Republic of Uzbekistan	415
Abdualilova Bibisora Bakhodir kizi	
Yaxshi korporativ boshqaruv orqali aksiyadorlik jamiyatlarining kapital qiymatini oshirish: metodologik yondashuv.....	423
Urinov Bobur Nasilloevich	
JAS – barqaror qishloq xo'jaligini rivojlantirishning yapon modeli vositasi	423
Baynazarov Elmurod Erkinovich	
Xususiy banklarning depozit operatsiyalarini mustahkamlash yo'llari	435
Olimov Abror Axadjon o'g'li	
The impact of digital financial technologies on the financial system.....	439
Yahyoyev Bahriddinxon Bahroil o'g'li, Pardayev Olim Mamayunosovich	
Korxona eksport salohiyatini oshirishning "yashil" marketing mexanizmi	443
To'rayev Shohrux Halimovich	
O'zbekistonda ichki turizmni rivojlantirishda turistik oqim mavsumiyligini boshqarish yo'llari	448
Fayazov Muxiddin Sobirovich	
Sanoat korxonalarida qayta tiklanuvchi energiya manbalaridan foydalanish bo'yicha xalqaro tendensiyalar	453
Bobobekov Ergash Abdumalikovich	
Ayollar tadbirkorligining tarixi: O'zbekiston va dunyo bo'yicha rivojlanishi.....	459
Burxanova Sabo Tulanovna	
Qimmatli qog'ozlar bozorida investorlar risklarini pasaytirishni takomillashtirish yo'llari.....	466
Xalilov Umid Ishtemirovich	
Korxona moliyaviy ko'rsatkichlari tahliliga fundamental yondashuv.....	470
Dilshodjon O'rinov, Sanobar Ismoilova	
Iqtisodiy o'zgarishlar davrida korxonalar moliyaviy barqarorligining ta'minlanishi omil va mezonlari	475
Xolbekova Dilobarxon Rasuljon qizi	
Cash accounting as a tool of financial discipline and transparency in the public sector	481
Marqaboyev Sardorbek Abdusalomovich, Annayev Abdurasul Abdurashidovich	
Пути совершенствования практике финансирования социального предпринимательства.....	486
И.Ж.Исаков	
O'zbekistonda an'anaviy resurslar va qayta ishlanadigan energiya manbalarini rivojlantirish imkoniyatlaridan unumli foydalanish	490
Normurodov Xusan Eshmaxmatovich, Kaxramanova Sevdal Shamsiddin qizi	
Ijtimoiy salohiyat – hududiy iqtisodiyotni rivojlantirishning boshqaruv obyekti sifatida.....	497
Erkayeva Gulbahor Panjiyevna, Zoirov G'olibjon Toshtemir o'g'li	
Xorazm oziq-ovqat bozorida mahsulotlarning raqobatbardoshligini oshirishda marketing faoliyatlarini baholash usullari	503
Abdikarimova Zilola Baxramovna	
Переход к зелёной энергетике узбекистана как возможность достижения устойчивого экономического роста	508
Бай Жин Хуан (Bai Jin xuan)	
Изучение условий финансирования проектов международными банками развития	513
Жалилова Барнохон Суръатжоновна	
O'zbekiston respublikasi budjet jarayonida budjetlarning ochiqqligi va jamoatchilik ishtirokini oshirish.....	517
Shodmonqulov Temurbek Ulug'bek o'g'li	
Chiqib ketayotgan aktivlarni hisobga olish va baholash masalalari	522
Kuziyeva Dinora Bahodirovna	
Asosiy kapitalga investitsiyalarning iqtisodiy o'sishga ta'siri.....	528
Qo'shbaqov Aybek Shovqiyevich	
Changes in employee benefits and human resource management in accounting system of the Republic of Uzbekistan	535
Ravshanbekov Lazizbek Tolibjon o'g'li, Toshpulatova Munisabonu	



Iqtisodiyot tarmoqlarida suv iste'molini boshqaruvining raqamlashtirish tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlarini takomillashtirish istiqbollari.....	541
Karimov Anvarjon Muqumjonovich	
Теоретические аспекты налогообложения доходов физических лиц на основе всеобщего декларирования	547
Усманова Мухлиса Сагдуллаевна	
Bank tizimini raqamlashtirish va uning bank barqarorligiga ta'siri.....	555
Sayfullayev Jamshidjon Xabibjanovich	
Kambag'allikni qisqartirish va aholi bandligini ta'minlashda tadbirkorlik faoliyatining o'rni	560
Saparov Ismat Chorshanbiyevich	
Innovatsion korxonalarda xarajatlar hisobining zamonaviy usullari	565
Turayev Og'abek Kaxramonovich, Ochilov Shavkat Toshmamatovich	
Дополнительные услуги в индустрии гостеприимства как эффективный инструмент продвижения бренда предприятия	570
А.И. Лесников, Д.В. Мамаева	
Преимущества и вызовы перехода на зелёную экономику	580
Умарова Гузал Гайратовна, Лапасова Камола Фарход кизи	
Yashil iqtisodiyot sharoitida hududlarda ishlab chiqarish korxonalarining iqtisodiy samaradorligini oshirish	586
Ibrogimov Sherzodbek Xalimjon o'g'li, Djurayeva MaxliyoXon Xayrullayevna	
Yashil iqtisodiy o'sishni ta'minlashda bevosita soliqlar rolini oshirish masalalari	591
Abdullayev Dilmurod Aliyar o'g'li	
The main directions for improving innovative activities in agriculture	598
Aytmuratova Miyrigul Zhalgasovna	
Klaster tizimi orqali O'zbekistonda qishloq xo'jaligining iqtisodiy o'sishi	605
Xaydarov Sardor Komil o'g'li	
Inklyuziv ta'lim: adolatli va teng jamiyat sari	610
Muxamedjanova Dilshodxon Muzaffarovna	
Yashil iqtisodiyot: muammo va yechimlar	615
Boymatov Xoliyor Qurbonovich	
Issues of using foreign loans in the development of the transport system in the Republic of Uzbekistan	621
Alimov Ilhomjon Ikromovich	
Проблемы и резервы развития пищевой промышленности в экспортном направлении.....	628
Ўролова Севара Бехзод кизи	
Оценка степени риска инновационной деятельности	634
Алиева Эльнара Аметовна	
Yashil innovatsiyalar, ularning turlari va omillari.....	638
Maxkamova Sayyora Shokirovna	
Qishloq xo'jaligida transport tizimidan samarali foydalanishning nazariy asoslari.....	641
Turdiyeva Irodaxon Ismoil qizi	
Soliq ma'murchiligida nazorat funksiyasi va unda kameral soliq tekshiruvi hamda takomillashtirish yo'llari.....	648
Hujamuradov Abrorbek Ro'zimurat o'g'li	
Sanoat korxonalarida xarajatlarni mahsulot tannarxiga taqsimlash metodologiyasini takomillashtirish istiqbollari	653
Safarov Javohir Ismoilovich	
Moliyaviy hisobotlarni shakllantirishda milliy standartlarni xalqaro standartlarga uyg'unlashtirish masalalari	659
G'aniyev Zafar Usanovich	
Ta'lim kreditini moliyalashtirish jamg'armasi faoliyati.....	666
Adilov Zuxriddin Marip o'g'li	
Tibbiyot muassasalarining moliyaviy ta'minoti va resurslardan foydalanish mexanizmlariga ta'sir qiluvchi omillar	670
Elmurodov G'ayratjon Abdumurodovich	
Tourism finance for sustainability: investing in green futures	674
Tashpulatov Sadriddin Sayfulloevich	



Ta'lim jarayonlarini boshqarishda mobil texnologiyalar	681
Esonova Mohiraxon Sodiqjon qizi, Ovxunov Iqboljon Abdunabiyevich, Sherzodbek Nabiyev Nurmuhammad o'g'li	
Banklarda risklarni nazorat qilishning amaliyoti	686
Jumanazarov Muzaffar Jumanazar o'g'li	
Налоговые реформы в Узбекистане: вызовы, достижения и перспективы	692
Садиков Искандар Гайратович, Буранова Лола Вахобовна	
Turizm xizmatlari samaradorligini baholash usullari va vositalari tahlili	704
Jiyanov Uktam Panjiyevich	
Korxona va tashkilotlarda xodimlarni boshqarish strategiyasi	712
Raxmonova Feruza Musakulovna	
Maktabgacha ta'lim tashkiloti direktorlarini menejerlik faoliyatiga tayyorlashning ahamiyati	716
Dusmaxamedov Abduljalil Abdusabirovich	
Davlat korxonasini xo'jalik jamiyatiga o'zgartirishning foydali jihatlari	720
Z.D. Sanjarov	
The role and main types of agricultural tourism in Uzbekistan	724
M.Xolmuratova, G.N.Tojiyeva	
Цифровые технологии как драйвер повышения эффективности банковского маркетинга	727
Кахрамонов Хуршиджон Шухрат угли, Маннабова Хулкар Фарход кизи	
Потребительская стоимость товаров в условиях экономики Узбекистана	735
Мусаева Шоира Азимовна	
Valyuta risklarini boshqarishda metching siyosatining ahamiyatini oshirish	739
Yahuyayev Ziyodilla Lutfullayevich	
Yangi o'zbekiston iqtisodiyotida xususiy tadbirkorlikning roli va ahamiyati	744
Azimova Shoxista Salohiddinovna	
Improving the methodology for assessing the financial stability of banks	750
Sharipova N.H.	
Инструменты стратегического планирования и прогнозирования в управлении ООО "МТЕ ТЕХНИК": оценка и повышение финансовой стабильности	757
Нишоновна Муниса Одилжон кизи	
Актуальные вопросы налоговой политики	763
Бердыева Угулой Абдурахмоновна	
Ilm-fanni moliyalashtirish va innovatsiyalarni qo'llab-quvvatlash jamg'armasi	768
Ramazonov Javohir Bekzod o'g'li	
Jizzax viloyatida ekologik, rekreatsiya turizmlarini rivojlantirishning iqtisodiy samaradorligini baholash va uni prognozlashtirish	773
G'apparov Azim Qayumovich	
Qashqadaryo viloyatida ekologik va yashil texnologiyalarga kiritilayotgan investitsiyalar	781
Meylikov Fazliddin Abduhalim o'g'li, Buriyev Shaxbos Baxtiyorovich	
Biznes subyektlari auditida soddalashtirilgan moliyaviy hisobot tayyorlash usulini qo'llash xususiyatlari	786
Tajekeev Ziyatdin Kobeysinovich	
Biznes jarayonlarni modellashtirishning nazariy asoslari	791
Mullajonova (Matchanova) Shaxsanam Taxiroyva	
Raqamli xizmatlar bozori: elektron tijorat orqali xizmat ko'rsatishning yangi bosqichlari	796
Maxammadaliyeva Muslimaxon Sherali Qizi	
"Yashil iqtisodiyot"ga o'tish zaruriyati va uni barqarorlashtirishning ahamiyati	800
Musurmankulova Gulchehra Isabekovna	
Ekologik turizm nuqtai nazaridan turizm marketingining usullari va asosiy vositalarining xususiyatlari	806
Yokubjonova Xulkarbonu Yokubovna	
O'zbekiston iqtisodiyotida turizmning o'rni va rivojlanish istiqbollari	815
Qosimova Fazilat, Kalandarov Ravshan	
Korporativ strategiyani ishlab chiqish bosqichlarining tahlili	819
Xidirova Marg'uba Rustamovna, Abduvasiyeva Marjona Anvarovna	



Mamlakatimiz turizmini rivojlantirishda investitsiyalarni jalb qilish bo'yicha o'tkazilayotgan islohotlarning o'rni.....	823
Ayubov Ilyos Ilxomovich, Nuridinov Bexruz Akbar o'g'li	
Hududlarda tadbirkorlarning islomiy investitsiyalardan foydalanish niyatlariga undovchi omillarning empirik tadqiqoti.....	829
Irgasheva Gulbahor	
Davlat vositalari yordamida innovatsion faoliyatni moliyaviy rag'batlantirish yo'nalishlari	836
Baxriddinov Nodirbek Zamirdinovich	
Важность качества управления на предприятиях общественного питания.....	842
Абдуллаева Зульфия Иззатовна, Махмудов Суннатжон Абдужаббор Угли	
O'zbekistonda "yashil" moliyalashtirishni rivojlantirish yo'nalishlari	848
Shaislamova Nargiza Qabilovna	
Mahalliy budjetning qo'shimcha daromadlarini shakllantirish yo'nalishlari.....	856
Yuldashev Javohirbek Ikromjon o'g'li	
Davlat moliyaviy nazoratida axborot texnologiyalaridan foydalanishni kengaytirish masalalari	860
Ro'zimatova Nigora Abdullaevna	
Принципы «справедливой стоимости» в мсфо: достоинства и проблемы применения в банках узбекистана	869
Айтмуродова Рушана Бахтиеровна	
Yashil iqtisodiyot loyihalarini moliyalashtirishning nazariy jihatlari	876
Allaberganova Asalxon Kadirovna	
Davlat moliyaviy nazoratini tashkil etish hamda amalga oshirish tartibini takomillashtirish	880
Xasanov Ruslan Raxmatovich	
Yirik soliq to'lovchilar va ularning investitsiyaviy faolligini investitsiyaviy chegirmalar orqali rag'batlantirish	883
Tohirov Shuhrat Niyoz o'g'li	
MHXS bo'yicha moliyaviy hisobot tayyorlashda foydalaniladigan tuzatuvchi buxgalteriya yozuvlar.....	888
Sheraliyev Xayrulla Karimovich	
Qurilish korxonalarida investitsiyalarni boshqarishning xorijiy tajribalari va ularni mamlakatimizda foydalanish yo'llari	894
Karimov Inomjon Ortikbaevich	
Davlat xaridini tashkil etishning ijtimoiy-iqtisodiy amaliyati va uni iqtisodiyotga ta'siri.....	900
Burxanov G'ofur Baxodirovich	
Влияние технологических инноваций на международные финансовые рынки, а также на финансовый рынок нашего государства.....	904
Бабаназарова Гульзар Зиуатдиновна	
Strategic development of global companies in modern conditions.....	909
Nasimov Bakhtiyor Vasiyevich	
Hududlarda sog'liqni saqlash tizimi asosiy ko'rsatkichlarini noaniq modellashtirish yordamida kompleks baholash.....	914
Ismoilova Dilfuza Ibodullayevna	
Tijorat banklari faoliyatini transformatsiyalashuv jarayonlarini takomillashtirish.....	923
Kulboyeva Nargiz Majitovna	
Сущность и причины возникновения проблемных кредитов	929
Улмасой Ахмедова Хусан кизи	
The use of digitalization and technologies in updating credit policy.....	934
Otabek Ma'mirjon ogli Azimov	
Финансовое моделирование сценариев развития предприятия с использованием методов многокритериального принятия решений (МКПР).....	938
Axmedov Akbarali Sultonmurodovich, Yuldosheva Gulnoza Abdinabievna	
Yuqori samarali energiya tejash texnologiyalari va katalizga asoslangan konversiya jarayonlari.....	945
Yusupov Ulug'bek Mamayusupovich	
Kambag'allikni kamaytirish maqsadida aholining ijtimoiy himoyalash mexanizmini takomillashtirish	951
Kasimova Gulyar Axmatovna	



Tijorat banklarida foiz riski muammosi	957
Turdiyev Abdulhakim Kulbazarovich	
Milliy mahsulotlarni tashqi bozorlarga olib chiqishdagi to'siqlarni bartaraf qilish choralari.....	964
Abdivaliyev Shahzodbek Xayrullayevich	
Kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni moliyalashtirish usullari.....	970
Kaxorova Zamira Safaraliyevna	
O'zbekistonda mehmonxonalarda ovqatlantirish xizmatlarini takomillashtirish konsepsiyasi: strategik yondashuv.....	974
Yaxshiyev Xusniddin Tolibovich	
O'zbekiston sanoatida "yashil texnologiyalar" dan foydalanish va barqaror rivojlanish.....	979
Ubaydullaeva Gulchehra Erkabaevna	
Sanoat korxonalarida resurslarini rejalashtirish (ERP) tizimlarini joriy etishning orqali iqtisodiy samaradorlikni ta'minlash yo'llari	985
Azizov Abdulla Abdisalamovich	
Yashil texnologiyalar asosida sanoatni modernizatsiya qilish	990
Muftaydinov Mansur Kiyomidinovich	
Ta'lim va ilm-fan rivoji – taraqqiyot garovi	995
Jamalova Gulnora Gulomovna	
Yashil iqtisodiyot sharoitida turizm sektorida barqaror bandlikni ta'minlash masalalari	1000
To'rabekov Sohijon Sherboy o'g'li	
Yashil energitikani integratsiya qilish va energiya samaradorligini oshirishning zamonaviy usuli (aqlli tarmoqlar-smart grids)	1007
Karimova Salima Elamonovna	
Yashil iqtisodiyot sharoitida soliqlarni raqamlashtirishni takomillashtirish	1012
Jo'rayev Botir Abdiyevich	
Yashil iqtisodiyotda tiklanadigan energiya manbalaridan foydalanish samaradorligi (TEM ko'rsatkichlar izohi)	1018
Sharifova Nargiza Djurayevna	
Экономическое образование молодёжи основа будущего страны.....	1023
Айматова Фарида, Айтиниязова Наргиза	
Biznes turizmining bugungi kundagi rivojlanish tendensiyasi.....	1028
Yangiyeva Sabrina Ixtiyorovna, Daniyarova Feruza Bahriddinovna	
Особенности кредитования сельскохозяйственных организаций и этапы его развития.....	1032
Ж.Я.Нуриллаев	
Xorijiy tajriba asosida O'zbekiston yashil iqtisodiyotini takomillashtirish yo'llari.....	1039
Xikmatova Husnora Fatxulla qizi	
Yashil iqtisodiyot sharoitida kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirishda davlatning roli	1045
Umarov Muzaffar Yusupbayevich, Otamurodov Rasulbek Batirovich, Xaitbayev Jasurbek Otaxanovich, Atadjanov Kadambay Sapayevich	
Mintaqada raqamli transformatsiya rivojlanishida moliyaviy texnologiyalarning ahamiyati.....	1052
Rustamov Jasurbek Ravshanbek o'g'li	
Tijorat banklaridan olingan kreditni qaytarishda foiz stavkalari ta'sirining tahlili.....	1058
Xanmuratov Roushenbek Xalmuxammetovich, Vaxabov.A.V	
Tabiiy va sun'iy tolalarning ekologik ta'siri va yashil ishlab chiqarish texnologiyalariga o'tish bosqichlari.....	1066
Raximov Furqat Jalalovich	
Maishiy kimyo tovarlari B2B taqsimotida chakana savdo tarmoqlari bilan marketing asosidagi strategik hamkorlik	1071
Ro'ziyeva Farzona Komiljon qizi	
Мировой финансовый кризис и его влияния на состояние экономики Узбекистана	1076
Раупова Мхлисахон Ибрахимжон кизи	
Uzoq muddatli aktivlar hisobini xalqaro standartlar asosida takomillashtirish.....	1087
Hakimov Faxritdin Abdusattorovich	
O'zbekistonda tadbirkorlikni rivojlantirishning o'ziga xos xususiyatlari	1093
Djo'rayeva Lola Abdugabbarovna	



Yo'l qurilish tashkilotlarida yo'l qurilish ko'lamini oshirib, samarali resurslar taqsimotini ishlab chiqish.....	1099
Raximov Dilshodjon Turdiali o'g'li	
Ilg'or xorij tajribalaridan O'zbekiston amaliyotida foydalanish imkoniyatlari	1104
Karimova Komila Daniyarovna	
Ichki audit samaradorligini tahlil qilish metodologiyasi.....	1111
I.G'.Isroilov	
Выведение практического сотрудничества на качественно новый уровень государств центрально-азиатского региона в укреплении концепции «зеленой экономики» в эпоху глобализации.....	1117
Парпиева Наргиза Тахировна	
Kimyo sanoati korxonalarida lean production konsepsiyasidan foydalanish istiqbollari	1122
Gulbayeva Feruza Islomovna	
Qimmatli qog'ozlar bozorida auditorlik xizmatlarining ahamiyati.....	1127
Maxmudov Saidjamol Kadirjanovich	
Tijorat banklari resurs bazasini mustahkamlash yo'llari	1131
Allaberganov Sirojali Saxatovich	
Теоретические основы формирования понятия «финансовая стабильность» Часть II	1143
Алиева Сусанна Сейрановна	
O'zbekiston moliya tizimini raqamlashtirishning rivojlanish tendensiyalari.....	1148
Tashmatova Rano Gaibovna, Qodirov Nurhayot Normuhammad o'g'li	
Theoretical basis of the use of modern information technologies in accounting	1154
Annayev Abdurasul Abdurashidovich, Tojiboyev Jasurbek Shavkat o'g'li, Rustamov Suxrob Asror o'g'li	
Moliyaviy bozorlar chayqalmoqda: investorlar uchun yangi signalmi?	1158
Xushvaqov Islombek Muxammadi o'g'li, Yaxshiboyev Jahongir Abdualimovich	
Yashil moliyalashtirish va esg samaradorligining iqtisodiyot barqarorligidagi o'rni.....	1166
Yusupov Sherzodbek Baxtiyor o'g'li, Atadjanov Kadambay Sapayevich, Madraimov Xabibulla Madaminovich	
Tijorat banklarida muammoli kreditlarni kamaytirish bo'yicha tizimlarni takomillashtirish yo'llari	1170
Bekmurodova Mahbuba Mahmudovna	
Maqola: Globalizatsiyada inson resurslarini boshqarishda raqamli transformatsiyaning rejasini tuzish	1177
Salimjonova Gulhayo Asliddin qizi, Ovxunov Iqboljon Abdunabiyevich, Nabiye Sherzodbek Nurmuhammad o'g'li	
Turizm sanoatida Internet-marketing vositalari va ulardan samarali foydalanish	1182
Babaev Jo'rabek	
Ishlab chiqarishni boshqarishda mahsulot tannarxini kalkulyatsiya qilishning ahamiyati	1190
Asqarova Lobarxon Usmanjanovna	
O'zbekistonda ichki turizm faoliyatini rivojlantirishda transport infratuzilmasini boshqarishning tashkiliy-iqtisodiy jihatlarini	1194
Turopov Maqsudjon	
Kichik biznes faoliyatini rivojlantirishda soliq siyosatini takomillashtirishning ahamiyati	1199
Abdurahmonov Abdumalik Abdug'ani o'g'li	
Madaniy-tomosha xizmatlarining tahlili va uni rivojlantirish yo'llari	1204
Annayev Abdurasul Abdurashidovich	
Цифровизация экономики и генезис стран мирового хозяйства	1211
Камилова Наргиза Абдукажоровна	
"Oila va xotin-qizlarni qo'llab-quvvatlash jamg'armasi" faoliyati	1216
Xushmurodov Baxtiyor Turg'un o'g'li	
Soliq stavkalarini tabaqalashtirish asosida soliq to'lovchilar iqtisodiy faoliyatini tartibga solish mexanizmlari.....	1220
Abduraimova Nigora Abdugapparovna	
O'zbekistonda yashil iqtisodiyotga o'tish va barqaror rivojlanishga ta'sir etuvchi omillar	1223
Xamdamov Shoh-Jahon Rahmat o'g'li	
Mintaqaning eksport salohiyati tahlili asosida istiqbolli y'nalishlarni aniqlash (Xorazm viloyati misolida).....	1229
Ibadullayev Ergash Bakturdiyevich	



Uy-joy kommunal xo'jaligini mintaqada innovatsion rivojlantirishni boshqaruvi	1235
Adilova Yulduz Shavkatovna	
Bank tizimi likvidligini ta'minlash vositalari va usullarini takomillashtirish	1239
Poyonov Bobir Bekmurod o'g'li	
Milliy brendlarni shakllantirish orqali tashqi bozorlarda raqobatbardoshlikni oshirish	1245
Muratbaeva Eleonora Muxamedjan qizi	
Charm mahsulotlaridan tayyorlangan bolalar transformatsion sumka ishlab chiqarish iqtisodiy samaradorligi	1250
Ismailov Nurulla Tuychibayevich	
O'zbekistonda qurilish materiallari ishlab chiqaruvchi korxonalar faoliyati: iqtisodiy tahlil va islohotlar zarurati	1256
Raximov Ilyos Ikramovich	
Yoqilg'i-energetika kompleksida innovatsion salohiyatni oshirish strategiyasi.....	1262
Nabiyeva Saidaxon Abduvaxabovna	
Banklarda moliyaviy xavfsizlik kategoriyasining evolyusiyasi.....	1268
Qobilov Muxammad Ayubxon Yusufjon o'g'li	
Развитие системы бухгалтерского учёта и отчётности на современном этапе	1273
Мамажонов Акрамжон Тургунович, Юсупова Малика Ботиралиевна	
Практика банковского кредитования предпринимательских субъектов сферы услуг в германии	1279
Мукарова Сарвиноз Маликовна, Каримова Азиза Махомадризовна	
Статистический анализ теневой экономики в узбекистане	1283
Кошанов Абдимурат Азат ули, Абдиразакова Асемай Жандулла кизи	
The importance of using digital technologies in business	1288
Makhmudova Munisakhon Abbos qizi	
0,4 kv kuchlanishdan ta'minlanuvchi suv nasoslarini tarmoq faza kuchlanishi yo'qolishidan himoyalash.....	1292
Xalikova Xurshida Abdullayevna, Nurova Malika Abduzairovna, Mustayev Ruslan Aktamovich	
Tijorat banklarida korporativ boshqaruv tizimining samaradorligini oshirish	1297
Dexkonova Sayidaxon Nurmuxammatovna	
Ijtimoiy-iqtisodiyot va markaziy osiyo mamlakatlari ijtimoiy sohada	1302
Usmanxo'jayeva Surayyo Muxtarovna	
Aksiyalarni ommaviy joylashtirish amaliyotini tashkil etish va o'tkazish bosqichlari	1307
Raimov Farrux Avazjon o'g'li	
Approaches to effective management of tax liabilities through tax auditing	1311
Abdullayev Abror Bozarboevich	
Tijorat banklarida aktivlarni sekyuritizatsiyalash tizimini takomillashtirish.....	1316
Axmedov Akbarali Sultonmurodovich	
Tashqi va ichki omillar ta'sirini hisobga olgan holda korxona moliyaviy holati barqarorligining tahlili	1325
Eshkuvatov Azizjon Baxtiyorovich	
Tijorat banklari tomonidan ajratilayotgan kreditlarning iqtisodiyotni rivojlantirishdagi roli	1330
Masharipov Rasulbek Jo'rabekovich	
Sun'iy intellekt asosida bank tizimini modernizasiya qilish va samaradorligini oshirish	1333
Boykulov Baxriddin Karshievich	
Aksiyadorlik jamiyatlarini moliyalashtirish manbalaridan samarali foydalanish.....	1338
Arifjanova Yayraxon Usmonxo'jayevna	
Ipoteka obligatsiyalarining mamlakat iqtisodiyotining o'sishidagi ahamiyati hamda mazkur obligatsiyalar bilan bog'liq risklar	1343
Ibrohimov Yorqinjon To'liqin o'g'li	
Анализ спроса и потребительского поведения на продукцию, выращенную гидропонным методом	1349
Дурманов Акмал Шаймарданович	
Global moliyaviy inqirozlar sharoitida aholi daromadlarining barqarorligini ta'minlash strategiyalari.....	1355
Qurbanov Ulug'bek Erkinovich, Nutfullayev Shohrux Mexli o'g'li	



“O‘zbekistonning “yashil iqtisodiyot”ga o‘tish strategiyasi: mavjud muammo va istiqbolli imkoniyatlar”	1359
Ismailov Dilshod Anvarjonovich, Akramova Aziza Abduvohidovna	
Aksiyadorlik jamiyatlarida davlat xaridlarini tashkil etish amaliyotini takomillashtirish.....	1366
Saidaxmedova Aida Mirzayevna	
O‘zbekistonda ekologik turizmni rivojlantirish masalalari	1372
Abduraxmonova Ziyoda Abdullayevna	
Netto ish haqini hisoblashning innovatsion usullari.....	1378
Mirmahmudov Murod Ismatovich	
Xizmat ko‘rsatish sohasida tadbirkorlik: iqtisodiy va ijtimoiy istiqbollar	1383
Xaydarova Shoxista Davranovna	
Texnologiya fanida sun‘iy intellekt va kompyuter texnologiyalaridan foydalanish	1388
Ashurov Nazar Raxmatullaevich	
Korporativ xaridlarni amalga oshirishdagi byurokratik to‘siqlar va ularni bartaraf etish usullari	1391
Qurbanov Shohboz Lutfillayevich	
Yashil yondashuvlar asosida barqaror iqtisodiyotni rivojlantirishning nazariy asoslari.....	1396
Ubaydullaev No‘monjon Isroilovich	
Qishloq xo‘jaligi mahsulotlarini SWOT va pestel tahlil qilish orqali iqtisodiy bashoratlash.....	1401
Karimova Maftuna Nurdinovna	
O‘tkir revmatik isitmasi bor bolalarda kardiometriya ko‘rsatkichlarining statistik tahlili	1407
Muxamadiyeva Lola Atamuradovna	
Ways to develop digital economy and electronic government in UZBEKISTAN	1418
Nuriddinova Dilshodaxon Abdulla kizi	
O‘zbekistonda hayot sug‘urtasining joriy etilishi va unga ta’sir etuvchi demografik omillar ta’siri.....	1422
Mirzamahmudova Madina Odiljon qizi	
Global iqlim o‘zgarishining turizm sektoriga ta’siri: muvofiqlashtirish va barqarorlikka erishish strategiyalari	1428
Karimova Shaxnoza Uktamovna	
Prospects for the development of islamic microfinance services in uzbekistan.....	1433
Sadullaeva Gulnoza Usmanovna	
Global iqlim o‘zgarishi riski uning mamlakat iqtisodiyoti moliyaviy sektoriga ta’siri	1439
Baratov Sa’dulla Norjigit o‘g‘li, Jo‘rayev Behzod Nuraliyevich	
Перспективы унификации налогов на землю и имущество	1444
Акбарова Нилуфар Нейматжановна	
Banklarda xalqaro moliyaviy hisobot standartlari (IFRS) asosida hisobot tuzish tartibi	1449
Arziboyeva Ravzaxon Sattarovna	
Kichik biznes subyektlari iqtisodiy xavfsizligini ta’minlash mexanizmini takomillashtirish	1454
Akbarov Abdulhamid Akmal o‘g‘li	
O‘zbekiston Respublikasi hududlarida demografik jarayonlarning dinamikasi tahlili	1458
Xamitova Mavluda Sindarovna	
Ta’minot zanjirlarini boshqarishda big datadan foydalanishni afzalliklari	1463
Yuldashev Abduhakim Abdukarimovich, Quryazov Quryozbek Ergash o‘g‘li	
Yashil texnologiyalardan keng foydalanish – yashil investitsiyalarning poydevori.....	1467
Xursandov Komiljon Maxmatkulovich	
Raqamli transformatsiya sharoitida tijorat banklarining strategik boshqaruv tizimini takomillashtirish yo‘llari.....	1470
Umurov Jasurbek Jamil o‘g‘li	
Digital neighbourhood contexts in youth employment and competency frameworks	1474
Gulsara Ostonaikulova	
Роль организации антимонопольной политики в национальной экономике в обеспечении экономической безопасности и конкурентоспособности.....	1482
Глазова Марина Викторовна	
Rivojlangan sug‘urta bozorlarida investisiya faoliyati tahlili.....	1487
Suyunov Isomiddin Tilovkobilovich	



O'zbekiston respublikasida qurilish kompleksining hozirgi holati va asosiy rivojlanish tendensiyalari.....	1491
Muxibova Guli Yarkinovna	
Aholining turmush farovonligini oshirishda kichik biznes va xususiy tadbirkorlikning roli	1496
Ostanova Nargiza Baratovna	
Tadbirkorlik faoliyatini boshqarishda rahbarlik uslubi: demokratik rahbarlar	1508
Amonov Mehridin Oromiddinovich	
Korxonlarni rivojlantirishda yashil iqtisodiyot mexanizmlarini joriy etish	1513
Yusupov Bekzod Ulugbekovich	
O'zbekistonda sog'lomlashtirish turizmi infratuzilmasini rivojlantirishni ko'p omilli ekonometrik modellash asosida prognozlash	1517
Norchayev Asatullo Norbo'tayevich	
"Ijtimoiy himoya" kategoriyasiga qaratilgan nazariy qarashlar evolyusiyasi	1526
Bobonov N.H	
Majburiyatlar hisobini xalqaro standartlar asosida takomillashtirishning nazariy asoslari.....	1532
Ikromova Odinaxon	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida sanoat mahsulotlari ishlab chiqarish sifatini oshirishda raqamli xizmatlarning obyektiv zarurati	1537
Norov Murodjon Mahmudovich	
Oliy ta'lim xizmatlari mohiyati va rivojlanish nazariyasi.....	1541
Iskandarov Shahboz Shavkat o'g'li	
Davlat-xususiy sheriklikka oid ilmiy yondashuv va qarashlarning rivojlanish tendensiyalari	1545
O'ktamova Nargiza Narzulla qizi	
Theoretical foundations of time series analysis in green economy	1552
Muradov Rustamjon Sobitkhonovich	
Korxona faoliyati samaradorligini baholashning kompleks yondashuvi: nazariya va amaliyot.....	1563
Xalilov Bekzod Axmatovich	
Aholi real daromadlarini shakllantirishda inson kapitalini rivojlantirishning roli.....	1568
Iskandarova Dilafruz Ikrom qizi	
Yashil iqtisodiyotda transportning tutgan o'rni.....	1573
Yuldasheva Saodat Arslanovna, Otanazarova Charos Baxtiyor qizi	
Xalqaro standartlar asosida hisob siyosati metodologiyasini takomillashtirish.....	1577
Qurbanboev Jurabek Eruvboevich	
Sanoat tarmoqlarini barqaror rivojlantirishda "yashil" iqtisodiyotdan samarali foydalanish istiqbollari.....	1585
Yuldasheva Saida Nematovna	
Mintaqaviy mehnat bozorini tartibga solishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlari.....	1593
Azadova Gulnoza Sardorbekovna	
O'zbekistonda yashil sug'urta mahsulotlarini rivojlantirishda xorij tajribalari	1600
Yusufov Asfandiyor Eldor o'g'li	
Понятие и типы финансовых шоков: макроэкономический контекст и микроуровневые последствия	1606
Захарова Ирина Борисовна	
Современное состояние оздоровительного туризма в Узбекистане	1611
Сирлибеков Хабибулло Шакарбоевич	
Impact of industrial development on macroeconomic indicators.....	1621
Olchinboyev Otabek Abdusamad ugli	
Анализ предпочтений на рынке электронной торговли в Узбекистане	1625
Уразов Комил Бахрамович, Хушмуродова Мадина	
Методы оценки деятельности акционерных обществ с учетом инвестиционных рисков.....	1639
Айтмуратова Улбике Жалгасовна	
Xalqaro moliyaviy markazlar va ularning jahon iqtisodiyotidagi roli.....	1645
Sharipova Shaxinabonu Orif qizi	
Development of modern tourism industry in Uzbekistan through smart technologies and digital transformation.....	1649
Master's student at Silk Road University	



Iqtisodiyotda qiymat nazariyasi asosida qishloq xo'jaligida qo'shilgan qiymatni shakllanishi.....	1656
Azizov Shohsuvor Yuldashevich	
Xo'jalik yurituvchi subyektlar, ularda hisobdorlik va boshqaruvda axborotlarning tahliliyligini oshirish masalalari.....	1659
Yusupov Azizbek Baxtiyor o'g'li	
"Yashil" iqtisodiyotga o'tishda xalqaro hamkorlik: O'zbekistonning tashqi iqtisodiy faoliyatidagi yangi tendensiyalar	1665
Xashimov Pazliddin Zukurovich, Sobirxo'jaev Xadyatillo Billoxon o'g'li	
Uy-joy fondini boshqarishning mazmun-mohiyati va o'ziga xos xususiyatlari	1671
Inoyatova Durdona Shoxaydarovna	
O'zbekiston va markaziy osiyo davlatlari budjet siyosatining qiyosiy tahlili.....	1677
Sharoxmatov Abduraxim Abdulamitovich	
Kambag'allikni qisqartirish – mamlakatda barqaror ijtimoiy-iqtisodiy o'sishni ta'minlash omili sifatida	1683
Tashbaeva Saodatxon Alisherovna	
Финансовые технологии: сущность и задачи	1687
Амонова Хафиза	
O'zbekistonning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish holati va investitsiya jarayonlarining o'ziga xos xususiyatlari.....	1690
O'rinov Akmaljon Axmadjonovich	
Byudjet tashkilotlarida ichki audit tizimini shakllantirish: xorijiy tajriba.....	1695
Po'latov Tirkash Sotiboldiyevich	
"Ichki iste'mol uchun qayta ishlash" bojxona protseduralarini O'zbekiston sharoitida qo'llashning ahamiyati.....	1699
Buranov Husniddin Husenovich, Allabergenov Ozodjon Maksudbayevich	
To'qimachilik sanoatini rivojlantirishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmini takomillashtirish.....	1703
Muxiddinova Kamola Sagdullayevna	
O'zbekiston respublikasida qishloq xo'jaligi tarmog'ining rivojlanishini iqtisodiy tahlili	1708
Aysachev Abdulfotix Abdulfaizovich	



UO'K:311.14

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA QISHLOQ XO'JALIGI TARMOG'INING RIVOJLANISHINI IQTISODIY TAHLILI

Aysachev Abdulfotix Abdulfaizovich

Kadrlar malakasini oshirish va statistik tadqiqotlar instituti mustaqil izlanuvchisi
ORCID: 0009-0002-9987-3225
"University of Economics and Pedagogy" NOTM
"Iqtisodiyot" kafedrası dotsenti
a.aysachev_89@mail.ru

Annotatsiya: Ushbu maqolada O'zbekiston Respublikasida qishloq xo'jaligi tarmog'ining rivojlanishini iqtisodiy-statistik yondashuv asosida tahlil qilish masalalari yoritilgan. Tadqiqotda statistika, hisob-kitob va hisobot jarayonlarini tahlil qilish orqali dehqonchilik, chorvachilik va boshqa agrar yo'nalishlarda yuz berayotgan o'zgarishlar o'rganildi. Fermer xo'jaliklarida statistik guruhlash, ekspert baholash va statistik sintez metodlari qo'llanildi. Natijalar O'zbekiston YaIM tarkibida agrar sektorning salmog'i, ishlab chiqarish ko'rsatkichlari va ularning o'zgarish dinamikasini aniqlash imkonini berdi. Xulosa sifatida, agrar tarmoqni yanada rivojlantirish uchun statistik tahlil natijalari asosida boshqaruv qarorlarini qabul qilish zarurligi asoslab berilgan.

Kalit so'zlar: qishloq xo'jaligi, dehqonchilik, chorvachilik, fermer xo'jaliklari, statistik tahlil, ekspert baholash, iqtisodiy ko'rsatkichlar, YaIM, agrar sektor.

Abstract: This article provides an economic and statistical analysis of the development of the agricultural sector in the Republic of Uzbekistan. It explores accounting, reporting, and analytical practices in agriculture, particularly among farming enterprises. The study employs statistical grouping, expert assessment, and synthesis methods. The findings highlight the share of agriculture in GDP, key agricultural production indicators, and their dynamics. The paper concludes that accurate statistical analysis is essential for effective decision-making in managing agricultural development.

Key words: agriculture, crop production, animal husbandry, farming enterprises, GDP, statistical analysis, expert evaluation, accounting, agricultural sector.

Аннотация: В статье представлен экономико-статистический анализ развития сельскохозяйственной отрасли в Республике Узбекистан. Рассмотрены вопросы ведения учета, отчетности и анализа в сельском хозяйстве, в том числе в фермерских хозяйствах. Применялись методы статистической группировки, экспертной оценки и синтеза. В результате проведенного анализа были определены доля аграрного сектора в ВВП, основные показатели сельхозпроизводства и их динамика. В заключение обоснована необходимость использования статистических данных для принятия эффективных управленческих решений в аграрной сфере.

Ключевые слова: сельское хозяйство, земледелие, животноводство, фермерские хозяйства, статистический анализ, ВВП, аграрный сектор, экспертная оценка, учет и отчетность.

KIRISH

Mamlakat taraqqiyotining hozirgi bosqichida eng dolzarb vazifalardan biri – qisqa muddatda iqtisodiyotda erkin raqobat muhitini shakllantirish va xususiy sektorni jadallik bilan rivojlantirish orqali uning yalpi ichki mahsulotdagi (YAIM) ulushini 65 foizga yetkazishdir. Ushbu maqsadga erishish iqtisodiyotning barqaror o'sishini ta'minlash, ishlab chiqarish samaradorligini oshirish, aholi daromadlarini ko'paytirish va farovonlik darajasini yuksaltirishga xizmat qiladi. Shu bilan birga, qishloq joylarda mulkdorlar qatlaminig shakllanishi va mavjud ijtimoiy-iqtisodiy muammolarning samarali hal etilishi uchun qulay sharoitlar vujudga keladi. Ayniqsa, agrar sohaning taraqqiyoti mamlakatda oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlash, eksport salohiyatini oshirish hamda makroiqtisodiy barqarorlikni mustahkamlashda muhim o'rin tutadi. Shu bois, qishloq xo'jaligi tarmog'ining rivojlanish jarayonlarini iqtisodiy-statistik tahlil qilish dolzarb ilmiy-amaliy ahamiyatga egadir.



MAZVUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Qishloq xo'jaligini ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirish hamda uning samaradorligini oshirishga doir nazariy va uslubiy masalalar, shuningdek, fermer xo'jaliklari faoliyatini kompleks o'rganish masalalari bo'yicha MDH mamlakatlari olimlari tomonidan muhim tadqiqotlar olib borilgan. Xususan, qishloq xo'jaligi mahsulotlarini yetishtirish, ularni bozorlarda realizatsiya qilish va sotish tizimini rivojlantirish muammolari L.V. Agarkova, I.A. Baranov [1], N.A. Popov [2], A.V. Afanasyeva [3], M.A. Solomaxin va N.I. Grekov kabi olimlarning ilmiy ishlanmalarida atroflicha yoritilgan. Ularning tadqiqotlari agrar sektorning bozor iqtisodiyoti sharoitidagi transformatsiya jarayonlari, resurslardan foydalanish samaradorligi va ishlab chiqarish tarmoqlari o'rtasidagi muvozanat muammolariga qaratilgan bo'lib, O'zbekiston sharoitida o'tkazilayotgan iqtisodiy islohotlar uchun muhim nazariy asos bo'lib xizmat qilmoqda.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

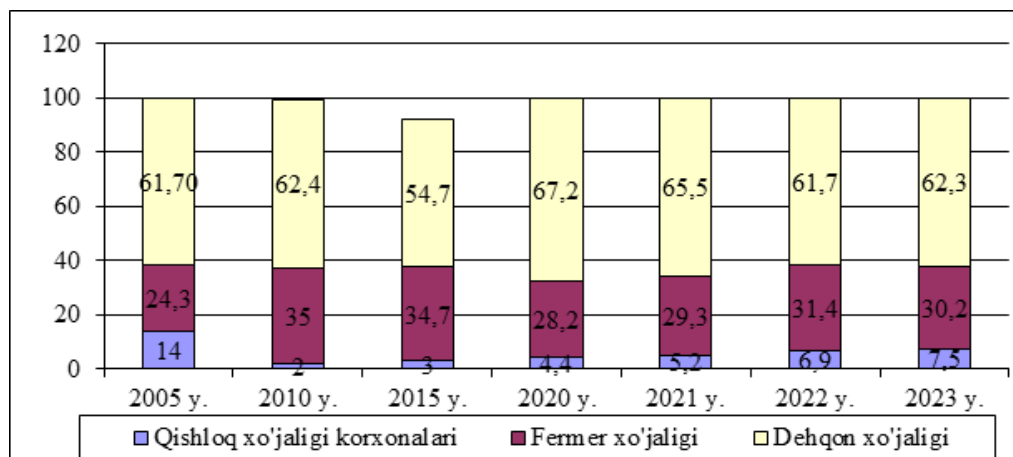
Qishloq xo'jaligi – aholiga oziq-ovqat mahsulotlari, oziq-ovqat va yengil sanoat uchun xom ashyo yetkazib beruvchi, shuningdek, davlatning oziq-ovqat suverenitetini ta'minlovchi iqtisodiyotning muhim tarmoqlaridan biridir. Qishloq xo'jaligi ishlab chiqaruvchilar tarkibiga qishloq xo'jaligi korxonalari, fermer va dehqon xo'jaliklari (yuridik va yuridik bo'lmagan shaxslar), shuningdek, qishloq xo'jaligi mahsulotlarini ishlab chiqaruvchi, ammo agrar sohadan tashqarida faoliyat yurituvchi boshqa korxonalar ham kiradi. Qishloq xo'jaligidagi asosiy makroiqtisodiy ko'rsatkich – yalpi ichki mahsulot (YAIM) bo'lib, u milliy hisoblar tizimida umumiy chiqarish hajmi bilan oraliq iste'mol orasidagi farq sifatida belgilanadi. Tadqiqot doirasida ushbu ko'rsatkichga bevosita ta'sir qiluvchi statistika va iqtisodiy tahlil uslublaridan foydalanilgan. Jumladan, qishloq xo'jaligi yalpi mahsuloti yil davomida o'simlikchilik va chorvachilik sohalarida ishlab chiqarilgan mahsulotlarning qiymatini o'z ichiga oladi va bu qiymatlar amal qilayotgan narxlar asosida aniqlanadi. Yalpi ishlab chiqarish hajmi esa fermer va dehqon xo'jaliklari, qishloq xo'jaligi korxonalari hamda ushbu sohaga xizmat ko'rsatuvchi boshqa korxonalar tomonidan ishlab chiqarilgan tovarlar va xizmatlar qiymatini qamrab oladi. Oraliq iste'mol – bu hisobot davrida ishlab chiqarishda iste'mol qilingan, biroq asosiy kapital iste'moli hisobga olinmagan tovar va xizmatlar qiymatidir. Shu asosda hisoblangan qishloq xo'jaligining yalpi qo'shilgan qiymati yalpi ishlab chiqarish bilan oraliq iste'mol orasidagi farq sifatida aniqlanadi. Fermer xo'jaligi – O'zbekiston Respublikasining "Fermer xo'jaligi to'g'risida"gi Qonuniga muvofiq (26.08.2004 y. № 662-I), yer uchastkalarini ijaraga olib, qishloq xo'jaligi mahsulotlarini tovar ko'rinishida ishlab chiqaruvchi mustaqil subyektdir. Dehqon xo'jaligi – oilaviy, kichik hajmdagi xo'jalik bo'lib, u yuridik shaxs tashkil etgan yoki etmagan holda oila a'zolarining mehnatiga asoslanadi. Bu xo'jaliklar yerda ishlab chiqarish faoliyatini yuritadi va meros qilib olinadigan xususiy yer uchastkalari asosida faoliyat olib boradi. Dehqon xo'jaliklariga shaxsiy tomorqa xo'jaliklari, bog'dorchilik, uzumchilik, mavsumiy ekinlar yetishtirish va dacha yer uchastkalari kiradi. Qishloq xo'jaligi korxonalari – yuridik shaxs maqomiga ega bo'lib, yer va boshqa moddiy aktivlarga egalik qiladi hamda o'simlikchilik va hayvonchilik mahsulotlarini ishlab chiqarish va unga xizmat ko'rsatish faoliyati bilan shug'ullanadi. Qishloq xo'jaligi mahsulotlarining umumiy qiymati dehqonchilik va chorvachilik mahsulotlari qiymatidan tashkil topadi. Dehqonchilik mahsulotlari hajmiga hisobot davrida yetishtirilgan donli ekinlar, texnik ekinlar, kartoshka, sabzavot, poliz mahsulotlari kabi xom ashyolarning qiymati, hosil berish yoshiga yetmagan ko'p yillik o'simliklar yetishtirish xarajatlari hamda tugallanmagan ishlab chiqarish qiymati o'zgarishi kiradi. Chorvachilik mahsulotlari tarkibiga esa qishloq xo'jaligi hayvonlari va parrandalardan olinadigan mahsulotlar (sut, tuxum, jun, asalarichilik mahsulotlari, baliqchilik va boshqalar), shuningdek, chorva hayvonlarining tug'ilishi, o'sishi, vazn yig'ishi bilan bog'liq qiymatlar kiradi. Shu bilan birga, qishloq xo'jaligi yalpi mahsulotiga chorva mollari va parrandalarni so'yishdan olingan mahsulotlar (go'sht, teri), qayta ishlangan tayyor mahsulotlar (un, yog' va boshqa xom ashyolar), yog'och mahsulotlarini yetishtirish qiymati, baliqchilik va ovchilikdan olingan mahsulotlar, o'simliklardan yig'ilgan mevalar, yong'oqlar, dorivor o'simliklar va boshqa tabiiy ne'matlar qiymati kiritilmaydi [5].

TAHLIL VA NATIJALAR

Qishloq xo'jaligining yalpi mahsuloti – bu qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti rivojlanishini baholovchi, umumlashtiruvchi jamlama ko'rsatkich bo'lib, muayyan davrda amalga oshirilgan ishlab chiqarish faoliyatining yakuniy natijasini ifodalaydi. Ushbu ko'rsatkich orqali qishloq xo'jaligi subyektlarining iqtisodiy samaradorligi va sektorlar o'rtasidagi nisbatlar tahlil qilinadi. Diagramma ma'lumotlariga ko'ra, 1991-yilda qishloq xo'jaligi mahsulotlarining asosiy qismi qishloq xo'jaligi korxonalariga to'g'ri kelib, ularning ulushi 69,7 foizni tashkil etgan. 2002-yilda bu ko'rsatkich 27,8 foizga tushgan, 2010-yilda esa 2,1 foizgacha kamaygan. Aksincha, dehqon va fermer xo'jaliklarining yalpi mahsulotdagi ulushi izchil o'sib borgan. Xususan, 1991-yilda dehqon xo'jaliklari ulushi 30,2 foiz, fermer xo'jaliklari ulushi esa 0,1 foiz bo'lgan bo'lsa, 2010-yilda bu ulushlar mos ravishda 62,9 foiz va 35,0 foizni tashkil etgan. 2020-yilga kelib, dehqon xo'jaliklarining ulushi 66,7 foizga,

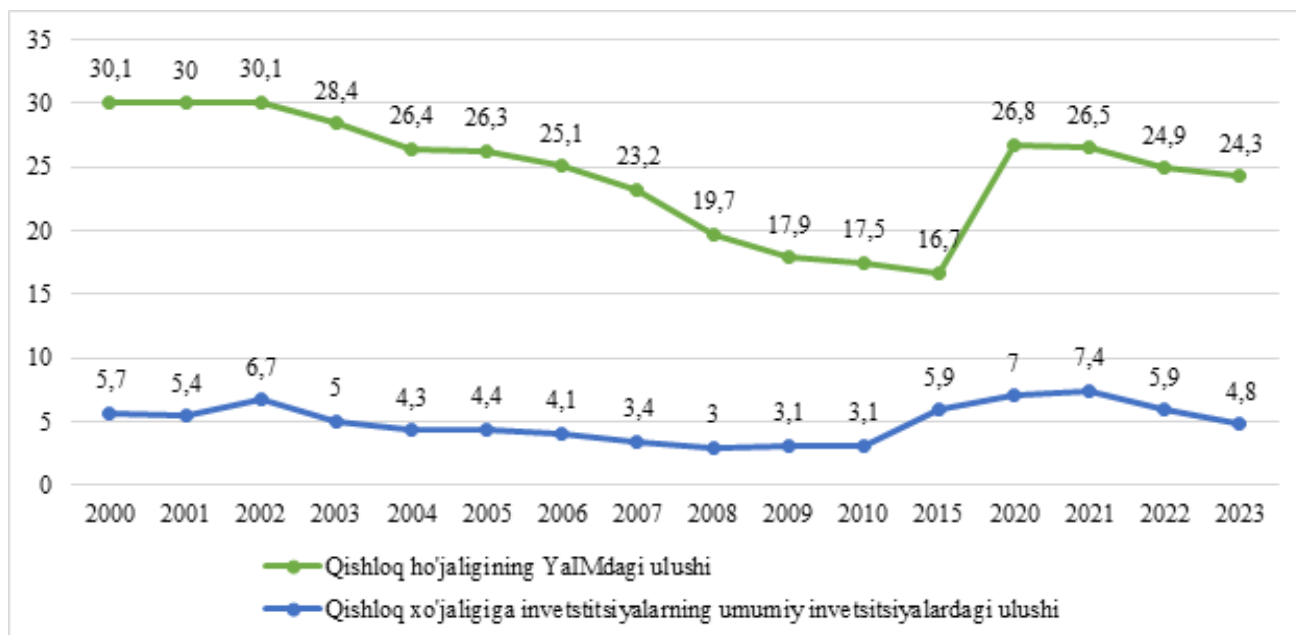


fermer xo'jaliklariniki esa 5,5 foizga yetgan. Ushbu dinamik o'zgarishlar 2004–2007-yillarda fermer xo'jaliklarini shakllantirish jarayonining kuchaygani, ayniqsa, iqtisodiy jihatdan past rentabellikka ega bo'lgan yirik qishloq xo'jaligi korxonalari va shirkat xo'jaliklarini bosqichma-bosqich optimallashtirish orqali amalga oshirilgani bilan izohlanadi (1-rasm).



1-rasm. Qishloq xo'jaligi mahsulotlari yetishtirishda xo'jalik subyektlarining toifalari bo'yicha salmog'i, %.

Natijada, qishloq xo'jaligi tarmog'i tuzilmasida jiddiy tarkibiy o'zgarishlar yuz berdi va mamlakat qishloq xo'jaligi tizimida tamomila yangi institutsional tuzilma shakllandi. Qishloq xo'jaligi yalpi mahsulotlari haqidagi jamlama ma'lumotlar ishlab chiqarishning asosiy yo'nalishlari – dehqonchilik va chorvachilik, shuningdek, har bir yo'nalish ichida o'simlik guruhlar va chorva mahsulotlari turlarining iqtisodiy ahamiyatini baholash imkonini beradi. Grafik ma'lumotlariga ko'ra, 2010-yilda qishloq xo'jaligining yalpi ichki mahsulotdagi ulushi 17,5 foizni tashkil etgan bo'lib, bu ko'rsatkich 2000-yildagi 30,1 foizdan ancha pastdir. 2005-yilda esa bu ulush 26,3 foizga teng bo'lgan. Qishloq xo'jaligining milliy iqtisodiyotdagi ulushi qisqarishiga qaramay, 2010-yilda qishloq xo'jaligi mahsulotlarini ishlab chiqarish sur'atlari yuqori bo'lgan. Xususan, 2009-yilga nisbatan o'sish sur'ati 106,8 foizni tashkil etgan. 2000-yilda esa bu ko'rsatkich 1999-yilga nisbatan 103,1 foizni tashkil qilgan. Shu bilan birga, 2010-yilda qishloq xo'jaligiga jalb qilingan investitsiyalar ulushi ham qisqargan bo'lib, 2000-yildagi 5,7 foizga nisbatan 3,1 foizni tashkil etgan. 2023-yilda esa bu ko'rsatkich 4,8 foizga teng bo'lgan. Qishloq xo'jaligi yalpi mahsulotlarini baholashda fizik hajm indekslari (o'sish sur'atlari) va deflyator indekslari hisoblab chiqiladi va bu orqali haqiqiy hamda taqqoslanadigan narxlarda iqtisodiy tahlil amalga oshiriladi (2-rasm).



2-rasm. Qishloq xo'jaligi mahsulotlari yetishtirishning YAIM va investitsiyadagi salmog'i, % [7]



Faol tarkibiy o'zgarishlarni hisobga olish maqsadida taqqoslash uchun baza sifatida odatda o'tgan yilning tegishli davri qo'llaniladi. Bu usul yil davomida yuz bergan o'zgarishlarni aniq baholash imkonini beradi va ishlab chiqarish jarayonlarining real sur'atlarini aniqlashga xizmat qiladi.

Qishloq xo'jaligi yalpi mahsulotlarini joriy narxlarda hisoblash har bir xo'jalik kategoriyasi bo'yicha ishlab chiqarilgan mahsulotlarning umumiy qiymatini aniqlash orqali amalga oshiriladi. Ushbu hisoblash hisobot davrida natura shaklida ishlab chiqarilgan asosiy qishloq xo'jaligi mahsulotlarini boshqa turdagi qishloq xo'jaligi mahsulotlari hajmiga qayta baholashni talab etadi.

Qishloq xo'jaligi yalpi mahsulotining muhim xususiyatlaridan biri uning yillik baholanishidir. Bu jarayonda xo'jalik kategoriyalari kesimida ishlab chiqarish hajmlari, mahsulot va xizmatlar iste'moli, jamg'arish, shuningdek daromadlarning shakllanishi bilan bog'liq ko'rsatkichlar hisobga olinadi.

Taqqoslama narxlardagi yalpi mahsulot ko'rsatkichi qishloq xo'jaligi mahsulotlarining fizik hajmi dinamikasini baholashda muhim ahamiyatga ega. Bu ko'rsatkich yordamida turli davrlardagi real o'sish sur'atlari aniqlanadi.

Qishloq xo'jaligi mahsulotlari fizik hajmi indeksi hisobot davridagi ishlab chiqarish hajmlarini bazis davr bilan taqqoslash orqali mahsulotlar o'zgarish dinamikasini ko'rsatadi. Natijada iqtisodiy faollik va ishlab chiqarish samaradorligi bo'yicha obyektiv baho olish imkoniyati yaratiladi.

Taqqoslama narxlarda qishloq xo'jaligi yalpi mahsulotini hisoblashda qishloq xo'jaligi mahsulotlarining fizik hajmning umumiy indeksidan foydalaniladi va bu hisob-kitob Laspeyres formulasi asosida amalga oshiriladi.

$$Y_q = \frac{\sum q_1 p_1}{\sum q_0 p_0}$$

bu yerda: q_1 – hisobot davridagi qishloq xo'jaligi mahsulotlarini hajmi;

q_0 - bazis davridagi qishloq xo'jaligi mahsulotlari hajmi;

p_0 - bazis davridagi qishloq xo'jaligi mahsulotlari narxi

1-jadval. Mamlakat YAIMda iqtisodiyot tarmoqlarining ulushi, %.

Iqtisodiyot tarmoqlari	2000	2010	2015	2020	2021	2022	2023
Sanoat (qurilish bilan birga)	14,2	24	30	33,5	33,9	33,4	32,3
Qishloq xo'jaligi	30,1	14,5	16,7	26,8	26,5	24,9	24,3
Tansport va aloqa	7,7	12,4	10,1	7,0	7,2	7,0	5,6
Xizmatlar	37	49	44,5	39,7	39,6	41,6	43,4

Jadval ma'lumotlaridan ko'rinadiki, 2000-yilda sanoat (qurilish bilan birga)ning YAIMdagi ulushi 14,2 foizni tashkil etgan bo'lsa, 2010-yilda bu ko'rsatkich 24,0 foizga, 2023-yilda esa 32,3 foizga yetgan. Aksincha, transport va aloqa sohasining ulushi 7,7 foizdan 5,6 foizgacha kamaygan. Xizmatlar sohasi esa 2000-yildagi 37,0 foizdan 2023-yilda 43,4 foizgacha ko'tarilgan. Shu bilan birga, qishloq xo'jaligining ulushi 30,1 foizdan 24,3 foizgacha qisqargan bo'lib, bu o'zgarishlar sanoat tarmog'idagi yuqori qo'shilgan qiymat mahsulotlari ulushining ortishi bilan izohlanadi (1-jadval).

Qishloq xo'jaligi yalpi mahsuloti yalpi aylanma usuli bilan aniqlanadi. Ya'ni, hisobot davrida ishlab chiqarilgan barcha agrosanoat mahsulotlarining umumiy qiymati, shu jumladan korxona ichida foydalanilgan mahsulotlar (don, urug'lik, chorva ozuqasi va boshqalar) ham inobatga olinadi.

Biroq, qishloq xo'jaligi korxonalarining qishloq xo'jaligiga aloqador bo'lmagan faoliyati (masalan, elektr energiyasi ishlab chiqarish, mahsulotlarni qayta ishlash, qurilish va boshqa xizmatlar) yalpi ishlab chiqarish ko'rsatkichlariga kiritilmaydi.

Qishloq xo'jaligi yalpi mahsulotidan yalpi ishlab chiqarishga o'tishda xo'jaliklar va xizmat ko'rsatuvchi tashkilotlar tomonidan amalga oshirilgan xizmatlar qiymati hisobga olinadi. Ular orasida yerlarni yaxshilash, tuproqni agrotexnik ishlov berish, zararkunandalarga qarshi kurashish, zootexnik va veterinariya xizmatlari, suv xo'jaligi tashkilotlarining xizmatlari mavjud.

Bu xizmatlar va tovarlar oraliq iste'mol sifatida haridor narxida baholanadi. Haridor narxi tovar yoki xizmatning asosiy bahosi, savdo-transport ustamasi, mahsulotlarga (QQSdan tashqari) soliqlar va bojlar, shuningdek, subsidiyalarni chegirib hisoblash orqali belgilanadi.



Qishloq xo'jaligi korxonalari, fermer va dehqon xo'jaliklari, hamda boshqa ishlab chiqaruvchilar bo'yicha respublika miqyosida statistika ishlari davlat hisoboti shakllari asosida amalga oshiriladi. Bu ma'lumotlar qishloq xo'jaligi yalpi mahsulotini haqiqiy va taqqoslama narxlarda baholash hamda fizik hajm indeksi (o'sish sur'ati)ni hisoblash imkonini beradi.

Faol tarkibiy o'zgarishlarni hisobga olishda taqqoslash uchun baza sifatida o'tgan yilning tegishli davri qo'llaniladi. Bu yondashuv orqali o'zgarishlar dinamikasini obyektiv baholash mumkin bo'ladi.

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.M. Mirziyoyevning qishloq xo'jaligi xodimlariga yo'llagan tabrigida bu boradagi yutuqlar sarhisob qilinar ekan: "...biz keyingi yildan boshlab paxta yetishtirishni to'liq 100 foiz klaster usuliga o'tkazishga qaror qildik. Shu bilan birga, g'allachilik, meva-sabzavotchilik, parrandachilik, chorvachilik, baliqchilik va pillachilik klasterlarini tashkil qilish ishlarini izchil davom ettiramiz", degan fikrlar bilan soha mutasaddilariga muhim vazifalar yuklatildi.

Klaster tizimi amalda ijobiy natijalar bergach, mamlakatimiz bo'ylab paxta, to'qimachilik, g'allachilik va meva-sabzavotchilik klasterlari tashkil qilindi. 2019-yilda paxta yetishtirishni kamida 52 foizga yetkazish maqsadida 48 ta paxta-to'qimachilik klasterini tashkil etish to'g'risida qaror qabul qilindi. O'sha yili paxta hosilining 73 foizi ushbu klasterlar hissasiga to'g'ri kelgan. Klaster yo'nalishi bugungi kunda iqtisodiyotning barcha tarmoqlari uchun istiqbolli model sifatida qaralmoqda.

Klaster tizimi bu – xom-ashyodan boshlab, tayyor mahsulotni iste'molchiga yetkazib berishgacha bo'lgan to'liq ishlab chiqarish va ta'minot zanjirini qamrab olgan tizimdir. Shu nuqtayi nazardan, davlat rahbari tomonidan ushbu modelga keng e'tibor qaratilib, g'alla va meva-sabzavot klasterlarini har tomonlama rivojlantirish, kredit tizimini soddalashtirish, subsidiyalar ajratish, yer ajratish tartiblarini takomillashtirish kabi vazifalar ilgari surilgan [6].

Bugungi kunda fermer xo'jaliklarini rivojlantirishga qaratilgan tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlar amalda samarali natija bermoqda. Bunda mahsulot yetishtirish va uni realizatsiya qilishdagi bozor narxlari, kreditlar muddati va shartlari, soliq stavkalari, moddiy-texnik ta'minotning barqarorligi asosiy omillar sifatida e'tiborga olinadi. Makroiqtisodiy barqarorlashtiruvchi siyosat ushbu jarayonda hal qiluvchi rol o'ynamoqda.

O'zgaruvchan iqlim va tabiiy sharoitlar fonida qishloq xo'jaligi oldida turgan asosiy vazifalardan biri – aholining oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlash, mahsulot sifatini oshirish va ishlab chiqarish texnologiyalarini takomillashtirish orqali tarmoqning raqobatbardoshligini oshirishdir.

Qishloq xo'jaligida ishlab chiqarishning konsentratsiya darajasi yer resurslari, ishlab chiqarish vositalari, mehnat resurslari, ishlab chiqarish hajmi va ijtimoiy-iqtisodiy samaradorlik darajasi bilan tavsiflanadi. Konsentratsiyani oshirish fermer xo'jaliklarida ixtisoslashtirish va kombinatsiyalash asosida amalga oshirilmoqda.

Shu asosda fermer xo'jaliklarining hududiy rivojlanishi uchun konseptual qoidalarni ishlab chiqish zarur bo'lib, bu yer resurslaridan maqbul foydalanish, o'rta va uzoq muddatli rivojlanish istiqbollari belgilash, ishlab chiqarish va sotuv prognozlarini shakllantirish imkonini beradi. Bunda tanlov mezonlari sifatida fermer xo'jaligining daromad va foyda olish salohiyati, uning aholi farovonligiga ta'siri asosiy o'rin tutadi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Xulosa qilib aytganda, mamlakatimizning umumjahon xo'jalik tizimiga bosqichma-bosqich va samarali integratsiyalashuvi agrar siyosatning strategiyasi va taktikasi oqilona belgilanishiga bevosita bog'liqdir. Aynan ushbu omil qishloq xo'jaligida raqobatbardosh tizimni shakllantirish, resurslardan oqilona foydalanish va iqtisodiy barqarorlikka erishishda muhim ahamiyat kasb etadi. Shu bilan birga, agrar sektorning barqarorligi va samaradorligi, yangi iqtisodiy munosabatlarning joriy etilishi mamlakat kelajagi va uning iqtisodiy qudratini belgilovchi asosiy ustuvor yo'nalishlardan biridir.

Bugungi kunda O'zbekistonda qishloq xo'jalik ekinlarini joylashtirish tizimi bosqichma-bosqich takomillashtirilmoqda. Qishloq hududlarida ishlab chiqarish va bozor infratuzilmasini rivojlantirish, fermer xo'jaliklarini davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash choralari izchil amalga oshirilmoqda. Fermer xo'jaliklari faoliyatining samaradorligini oshirish, ularning moddiy-texnika bazasini mustahkamlash, paxta xom-ashyosini yetishtirish, qayta ishlash, "ta'lim – innovatsion tadqiqotlar – sotish" zanjiri orqali klaster tizimiga integratsiyalash borasidagi ishlar keng miqyosda yo'lga qo'yilgan.

Bu esa, o'z navbatida, nafaqat agrar sektorga, balki butun xalq xo'jaligi tarmoqlarining klaster asosidagi tashkil etilishi zarurligini ko'rsatadi. Oxirgi yillarda mamlakatimizda qishloq xo'jaligida xom ashyo yetishtirish hajmi bilan birga, tayyor mahsulotlar eksportini ham oshirish borasida sezilarli natijalarga erishilmoqda. Ushbu yondashuv eksport tarkibida yuqori qo'shilgan qiymatli mahsulotlar ulushini ko'paytirishga xizmat qilmoqda.

Shu asosda quyidagi takliflar ilgari suriladi:

Qishloq xo'jaligi mahsulotlarini yetishtirishda yuqori samaradorlikni ta'minlash uchun hududiy ixtisoslashuvni chuqurlashtirish va yer resurslaridan foydalanishda ilmiy asoslangan yondashuvni keng joriy etish zarur.



Klaster tizimining samaradorligini oshirish maqsadida fermer xo'jaliklari, ilmiy-tadqiqot muassasalari va qayta ishlovchi korxonalar o'rtasidagi uzviy integratsiyani kuchaytirish lozim.

Qishloq xo'jaligiga yo'naltirilayotgan investitsiyalarni rag'batlantirish, kreditlash mexanizmlarini soddalashtirish va ularni qaytarish shartlarini yumshatish orqali moliyaviy barqarorlikni ta'minlash mumkin.

Ichki va tashqi bozorlar uchun eksportbop tayyor mahsulot ishlab chiqarishni kengaytirish, logistika infratuzilmasini rivojlantirish va xalqaro standartlarga mos sifat tizimini joriy etish maqsadga muvofiqdir.

Raqamli texnologiyalarni joriy etish orqali qishloq xo'jaligida monitoring, rejalashtirish, ishlab chiqarish va sotish jarayonlarini avtomatlashtirish bo'yicha maxsus platformalarni ishlab chiqish tavsiya etiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Баранов И.А. Совершенствование коммерческой работы торговых и заготовительных организаций потребительской кооперации. Автореф. дисс. д-ра экон. наук. – М.: РГБ, 2003. – С. 39.
2. Попов Н.А. Экономика сельского хозяйства. – М.: Дело и сервис, 2005. – С. 56.
3. Афанасьева А.В. Статистическая оценка динамики производства сельскохозяйственной продукции в системе государственного регулирования продовольственного рынка. Автореф. дисс. на соиск. канд. экон. наук. – Самара, 2008. – С. 26.
4. Soatov N.M. Statistika. Darslik. – T.: Abu Ali ibn Sino, 2003. – B. 743.
5. Abdullayev Yo.A. Statistika nazariyasi. Darslik. – T.: O'qituvchi, 2002. – B. 592.
6. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning Oliy Majlisga Murojaatnomasi. // "Xalq so'zi" gazetasi, 2020-yil, № 271–272 (7229–7230).
7. www.stat.uz – rasmiy sayt ma'lumotlari asosida muallif ishlanmasi.
8. O'rinov A.A. Qishloq xo'jaligi tarmog'i O'zbekiston iqtisodiyotining drayveri. International scientific-practical conference Actual Issues of Agricultural Development: Problems and Solutions, June 6–7, 2023.
9. Айсачев, А. (2021). Статистический анализ экономического развития сельского хозяйства на региональном уровне. Экономика и инновационные технологии, (4), 197–208. Извлечено от: https://inlibrary.uz/index.php/economics_and_innovative/article/view/11938
10. Айсачев Абдулфотих Абдулфаизович. (2024). ЭКОНОМИКО-СТАТИСТИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ РЕГИОНАЛЬНЫХ ТЕНДЕНЦИЙ РАЗВИТИЯ СЕЛЬСКОГО ХОЗЯЙСТВА В РАЗРЕЗЕ ТЕРРИТОРИИ РЕГИОНА. Web of Discoveries: Журнал анализа и изобретений, 2 (6), 119–127. Получено с: <https://webofjournals.com/index.php/3/article/view/1618>
11. A.A. Aysachev, M. Xonboboyeva. Qishloq xo'jaligi mahsulotlari raqobatbardoshligini oshirishda iqtisodiy samaradorlikka erishishning ba'zi masalalari. (2024). International Conference on Modern Science and Scientific Studies, 72–77. <https://econfseries.com/index.php/5/article/view/77>
12. Aholi migratsiyasi: statistika va uning ijtimoiy-iqtisodiy ta'siri. (2024). Xalqaro konferensiya – iqtisodiyot, moliya, bank ishi va menejment, 124–130. <https://econfseries.com/index.php/6/article/view/139>
13. Xolmirzayev, F. (2025). Andijon viloyatida kichik biznes va xususiy tadbirkorlik rivojlanishining iqtisodiy-statistik tahlili. In Iqtisodiy taraqqiyot va tahlil. <https://doi.org/10.60078/2992-877X-2025-vol3-iss3-pp252-258>



IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2025. № 4

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.



Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>